

Conclusions

Els dies 1, 2 i 3 de febrer de 2012 es va celebrar a la Universitat de Barcelona el TIES 2012, "III Congrés Europeu de Tecnologies de la Informació en l'Educació i la Societat: Una visió crítica" (<http://ties2012.eu>), organitzat per les Universitats de Barcelona, Autònoma de Barcelona, de Girona, de Lleida, de Vic, Oberta de Catalunya i Rovira i Virgili. La trobada va ser la continuació de les edicions celebrades el 1992 i el 2002 (<http://tieg2002.udg.edu>) com a espais de reunió, intercanvi i reflexió conscient i crítica sobre els processos que es generen al voltant de la proliferació de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) en la societat, i el seu ús educatiu. També, sobre quin podria o hauria de ser el seu paper en els processos de creació de coneixement i de participació social.

Les set ponències convidades (a càrrec de Juana M. Sancho, Universitat de Barcelona; Neil Selwyn, Institute of Education, University of London; Xavier Prats, director general adjunt d'Educació i Cultura de la Comissió Europea; Betty Collis, professora emèrita de la University of Twente; Punya Mishra, Michigan State University; José Antonio Millán, estudiós de la Societat Digital; i David Istance, Centre for Educational Research and Innovation de l'OCDE) i les més de 200 contribucions presentades en forma de comunicacions, pòsters i simposis van versar sobre les següents temàtiques: (1) Canvis i reptes de la Societat Digital i les seves implicacions educatives. (2) Aprenentatge i construcció de coneixement en la societat mediàtica i digital. (3) Ús innovador de les TIC en els processos d'ensenyament i aprenentatge, des de l'educació infantil a la universitat i l'educació continuada. (4) Nous alfabetismes en els processos educatius. (5) Formació inicial i permanent dels professionals de l'educació. (6) Creació i ús educatiu de continguts digitals.

A més a més, va tenir lloc la taula "Mirant cap al futur", en la qual van participar Mark Bullen, British Columbia Institute of Technology; Roni Aviram, The Center for Futurism in Education; Norbert Meder, Universitat de Duisburg-Essen; i Martha Stone Wiske, Harvard Graduate School of Education. També es van organitzar tres sessions de discussió, on va participar un bon nombre de congressistes, al voltant dels temes següents: (1) Estem posant el rellotge digital marxa enrere? (2) El sistema educatiu necessita un *reset*? (3) Quina educació, per a quina societat?

Les conclusions que ara presentem són una síntesi del conjunt de les aportacions realitzades pels més de 300 participants arribats de tot arreu, a més de les recollides a les xarxes socials Twitter i Facebook.

1

En aquest congrés la paraula clau ha estat l'Educació. Els debats més rellevants s'han suscitat al voltant de les dimensions pedagògiques: rols docents, processos d'ensenyament i aprenentatge, gestió del centre, de l'aula i del temps, representació del coneixement, avaluació... que són les que configuren la qualitat educativa de l'ús de les TIC.

2

En els deu (vint) anys que han passat des de l'organització de la segona (primera) trobada es constata un avenç exponencial del desenvolupament de les TIC, que avui formen part inextricable de tots i cada un dels àmbits d'actuació humana, al mateix temps que es percep un cert estancament en el desenvolupament de les organitzacions educatives. Mentre les aplicacions de les tecnologies digitals creixen de forma vertiginosa, els sistemes educatius no semblen ser capaços de subvertir les normes de l'anomenada "gramàtica de l'escola" que marquen de manera implacable el que s'entén com a coneixement, ensenyament, aprenentatge i avaluació legítims. Tot i que les tecnologies digitals es troben cada dia més presents en totes les institucions educatives (des de l'escola infantil fins a la Universitat i la formació continuada), sembla persistir la idea expressada per Larry Cuban el 1993 que ensenyar és dir (explicar), aprendre és escoltar i que el coneixement és el que trobem els llibres (ara digitals).

3

En aquests deu (vint) últims anys hem assistit a una major inversió en programes de dotació d'infraestructura informàtica per als centres d'ensenyament, en el desenvolupament de materials digitals i, en menor grau, en la formació del professorat. Però, al mateix temps, sobretot a rebuf de la crisi financera i el creixement de les pràctiques neoconservadores, la majoria dels països estan patint retallades considerables que encaixen malament amb els propis desafiaments i necessitats d'aprenentatge de la Societat Digital.

4

De l'estudi de la influència, l'impacte i l'ús educatiu de les TIC es desprèn la necessitat de preguntar-se per la finalitat i el sentit de l'educació, des de l'educació infantil fins a la universitària, sense perdre de vista la formació contínua. Educar per a una ciutadania responsable o educar per a un mercat impredecible? La resposta que doni la societat (cada país, i fins i tot cada escola) requerirà de polítiques educatives amb un alt grau de coherència entre el que es pretén aconseguir i les formes més adequades de fer-ho. En aquest procés, les concepcions actuals sobre els nivells educatius, la representació del coneixement, l'avaluació i els processos d'ensenyament, hauran de ser profundament revisats.

5

Avui, l'aprenentatge, la informació o el coneixement no són privatis de les institucions d'ensenyament. Els nois i les noies estan immersos de forma diferent i amb diferent profunditat en múltiples entorns d'experiència —en els que els multialfabètics mitjans de comunicació social representen un paper important— que els permeten aprendre permanentment. D'aquí la importància de: (1) connectar de manera fructífera el que passa dins i fora de l'Escola, (2) considerar que l'aprenentatge es produeix al llarg de la vida i de forma àmplia (en qualsevol circumstància), (3) garantir a l'Escola un aprenentatge profund, amb sentit i orientat a la comprensió. La pregunta que sorgeix és: com introduir a l'Escola els processos i recursos a través dels quals l'alumnat aprèn fora d'ella, i a l'inrevés?

6

A mesura que augmenten les fonts d'informació el coneixement es fa més complex i menys permanent. Els estudiants necessiten més orientacions i bastides per donar sentit, no només a les disciplines i als temes que estudien, sinó també al món que els envolta. Però sovint el professorat, els seus formadors i els responsables de les polítiques educatives no poden proporcionar aquest suport, per les seves pròpies mancances formatives o/i per les limitacions que representen les estructures i imaginàries profundament arrelats als sistemes educatius.

7

Cada vegada comptem amb més evidències que els estudiants s'impliquen, aprenen més i ens possibiliten aprendre d'ells i amb ells (ens sorprenen) quan se'ls plantejen tasques d'aprenentatge integrades, que els permetin explorar, investigar, aprendre de forma autònoma, crear, expressar la seva autoria, competir i, alhora, compartir. Les preguntes serien, com convertir els currículums compartimentalitzats en un conjunt de problemes a investigar? I, com avaluar l'aprenentatge real?

8

Les activitats i experiències d'aprenentatge proposades als estudiants han de permetre ampliar el seu diàleg amb la disciplina, el tema o el problema d'estudi. En aquest context cal distingir entre informació (que n'hi ha de sobra) i informació rellevant per explorar un problema (que mai és suficient). En un món complex i canviant, el sistema educatiu, més que pretendre tenir totes les respostes, hauria de començar a plantejar-se com formular les preguntes rellevants.

9

Els usos de les TIC amb més sentit educatiu solen provenir de docents de diferents nivells del sistema, amb un alt grau d'implicació i responsabilitat pel seu treball i que se centren no només en les TIC sinó també en la relació pedagògica, la representació del coneixement, la gestió de l'aula o el centre i l'avaluació dels resultats d'aprenentatge. La qualitat dels processos i els resultats no sembla estar en l'última tecnologia, sinó en l'última pedagogia.

10

Els docents més ben preparats per treure més profit de les TIC són aquells que es posicionen més com a autors, creadors i gestors que com a consumidors, i possibiliten que els seus estudiants també transitin d'un rol reproductor a un rol creador, col·laborador i responsable del seu propi aprenentatge. En aquest procés, les xarxes col·laboratives semblen tenir un paper important.

11

La formació inicial i permanent del professorat de tots els nivells del sistema educatiu segueix sent un tema pendent. La gran majoria dels docents, inclosos els formadors de formadors, no disposen d'un bagatge que els permeti entendre i poder utilitzar les tecnologies digitals actuals —versàtils i multialfabètiques— i albirar els canvis (positius o negatius) que el seu ús generalitzat està produint en la forma de representar i valorar la informació i el coneixement, i de relacionar-s'hi. El mateix és aplicable als responsables de les polítiques educatives.

12

Les polítiques educatives, però també les institucions d'ensenyament, tenen un paper important a l'hora d'estrènyer o ampliar l'escletxa digital, que no deixa de ser una fissura social. Sembla difícil fer avançar la utopia de l'educació inclusiva si no es té en compte la inclusió tecnològica.

13

La majoria dels participants en el congrés considera fonamental promoure visions sostenibles, no consumistes i crítiques de les TIC, fent-les més transparents i desmitificades. Es planteja el perill de desnaturalitzar l'activitat acadèmica si s'actua des d'una lògica merament comercial.

14

La preeminència dels mitjans de comunicació social pot implicar que les institucions educatives hagin de transformar-se, però també podrien ser reemplaçades per un altre tipus de sistemes. L'agenda educativa del nostre segle XXI ha de plantejar-se el gran repte —perquè no és per al futur, sinó per al present, per a avui— de com comprendre i participar en un món volàtil, incert, complex i ambigu (VICA).

15

Finalment, es constata la necessitat de desenvolupar projectes de recerca centrats en els processos d'aprenentatge de nens i nenes, joves i adults, en contextos mediat per les TIC dins i fora de l'escola, que ens permetin entendre la magnitud i el sentit dels canvis que s'estan produint en la forma de relacionar-nos, valorar i donar sentit a la informació, i que ens ajudin a posar en pràctica experiències d'aprenentatge més centrades en les necessitats actuals.

El Comitè Organitzador del TIES 2012

Barcelona, 20 de març de 2012

Organitzen

Amb el suport de

Vicerektorat de Recerca i Vicerektorat de Política Docent i Científica.
Universitat de Barcelona

Programa UdG 2.0
Universitat de Girona

Departament de Didàctica i Organització Educativa
Universitat de Barcelona

Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes
Universitat de Vic

Grup de recerca consolidat Esbrina, Subjectivitats i Entorns Educatius Contemporanis (2009SGR 0503)
Universitat de Barcelona

eLearn Center
Universitat Oberta de Catalunya

Facultat de Ciències de l'Educació
Universitat de Lleida

Universitat Rovira i Virgili

